

A SZAKMAI TANÁRKÉPZÉS ORSZÁGOS MÓDSZERTANI- ÉS
KÉPZÉSFEJLESZTÉSE
TÁMOP-KUTATÁS

DR. BREDÁCS ALICE

A PSZICHOLOGIAI IMMUNITÁS VIZSGÁLATA A SZAKMAI TANÁRKÉPZÉS MÓDSZERTANI- ÉS KÉPZÉSFEJLESZTÉSÉHEZ

PTE
MK

Pécsi Tudományegyetem
Művészeti Kar

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A KUTATÁSI PROBLÉMA

- Az **új generáció** megváltozott és változik ma is.
- *Tanításuk – nevelésük egyre nehezebb.*
- *Megismerésük folyamatos feladatunk.*

Főleg a szakiskolákból jelzik a tanárok, hogy a tanulók:

- érdektelenek*
 - hiányzik a kitartás*
 - a kontrollképességük alacsony*
 - önismeretük hiányos*
 - a tanulók tudása, neveltségi szintje csökken*
 - sokuknak a középiskola elvégzése után nincs releváns jövőképe,*
 - nincsenek hosszú távú céljaik.*
- Mindezért sorozatosak a kudarcok.
 - Jellemző a kimaradás.
 - Nő a frusztráció a tanulóban / tanároknak, ez konfliktusok forrása.

A KUTATÁS CÉLJA

1. A szakképzés módszertani megújítása:

- ❑ A iskolatípusra **jellemző** pedagógiai **patológiák** és az **erősségek** megkeresése.
- ❑ Új és hatékony **fejlesztési módok** megtalálása.

- ## 2. Mindezek beépítése a szakmai tanárképzésbe, 3. majd az iskolai gyakorlatba.

Pécsi 500. Számú Angster József Szakképző Iskola Facebook életkép (2015)

HIPOTÉZISEK

1. Van-e különbség az *ISKOLAFOKOZATOKON* a tanulók csoportjai között a pszichológiai immunitás *főértékének, alrendszerének és faktorainak eredményeiben*? **Azaz az életkorral fejlődik-e a pszichológiai immunitás?**
2. Van-e különbség az *ISKOLATÍPUSOK* szerinti csoportbontásban a pszichológiai immunitás *főértékének, alrendszerének és faktorainak eredményeiben*?
3. **Vannak-e a SZAKKÉPZŐ ISKOLÁKRA JELLEMZŐ PSZICHOLÓGIAI IMMUNITÁS-PROFILOK, amelyeknek megismerése alkalmas a szakképzés fejlesztésére?**

Korábbi kutatások azt jelezték, hogy: a gimnazisták és a művészetet tanulók pszichológiai immunitás értéke jobb, a szakiskolásoké pedig gyengébb.

A PSZICHOLÓGIAI IMMUNITÁS (PI)

- ❑ A pszichológiai immunitás egy megelőző, védő, mozgósító rendszer.
- ❑ Úgy óvja a pszichét, ahogy a testet a hagyományos immunrendszer.
- ❑ Kompetenciái képessé teszik az egyént a **CÉLJAIÉRT** való megküzdésre.
- ❑ A tapasztalat által a megküzdési stratégiák finomodnak és
- ❑ begyakorlódnak a jó megküzdési módok.
- ❑ **A pszichológiai immunitás képességterületei fejleszthetők.**

(Oláh, 2005)

A pszichológiai immunitás kutatások:

- ❑ alkalmasak a generációs jellemzők feltárására,
- ❑ *pontosabbá teszik a tanulók / csoportok megismerését,*
- ❑ *a vizsgált tanulókról / csoportokról keresztmetszeti és fejlődési képet adnak.*

Pszichológiai immunitás egy **KOMPLEX MODELLEL** írható le.

- **Struktúráját a személyiség 16 komponense alkotja.**
- **Ezek három alrendszerre szerveződnek, amelyek dinamikus kölcsönhatásban szabályozzák egymás működését.**

A PSZICHOLÓGIAI IMMUNITÁS MODELLJE

ssz.	16 MEGKÜZDÉSI KÉPESSÉG	3 ALRENDSZER
1	Optimizmus	Megközelítő-monitorozó alrendszer
2	Koherencia érzés	
3	Növekedésérzés	
4	Kontrollképesség	
5	Személyes forrásmonitorozó képesség	
6	Társas forrásmonitorozó képesség	
6	Személyes forrásmobilizáló képesség	Mobilizáló-alkotó-végrehajtó alrendszer
7	Személyes forrásteremtő képesség	
9	Társas forrásmobilizáló képesség	
10	Társas forrásteremtő képesség	
11	Öntisztelet	
12	Kitartás	Önszabályzó alrendszer
13	Szinkronképesség	
14	Impulzivitáskontroll	
15	Érzelmi kontroll	
16	Ingerlékenység gátlás	

A PSZICHOLÓGIAI IMMUNITÁS MÉRŐESZKÖZE

A KÉRDŐÍV: **PIK JUNIOR** változatát *Oláh Attila és mtsai* dolgozták ki.

A kérdőívvel az vizsgálható, hogy egy fiatalnak / csoportnak:

- milyen erős a pszichológiai immunitása
- mennyire „töltöttek” a pszichológiai immunitás-összetevői
- feltérképezhető egy fiatalra / csoportra jellemző megküzdési stratégia

időkorlátozott

önjellemzéses

A 48 kérdés 16 megküzdési képességet, ill. három alrendszerrel társít

A válaszok négyfokú skálán adhatók meg:

egyáltalán nem jellemző rá

kicsit jellemző rá

jellemző rá

nagyon jellemző rá

A VIZSGÁLT MINTA

A minta összetétele és elemszámai az ISKOLAFOKOZATOK szerinti bontásban

CSOPORT	N
Általános iskolások (7.–8. osztályos tanulók)	94
Középiskolások (9.–10. osztályos tanulók)	440
Összesen	534

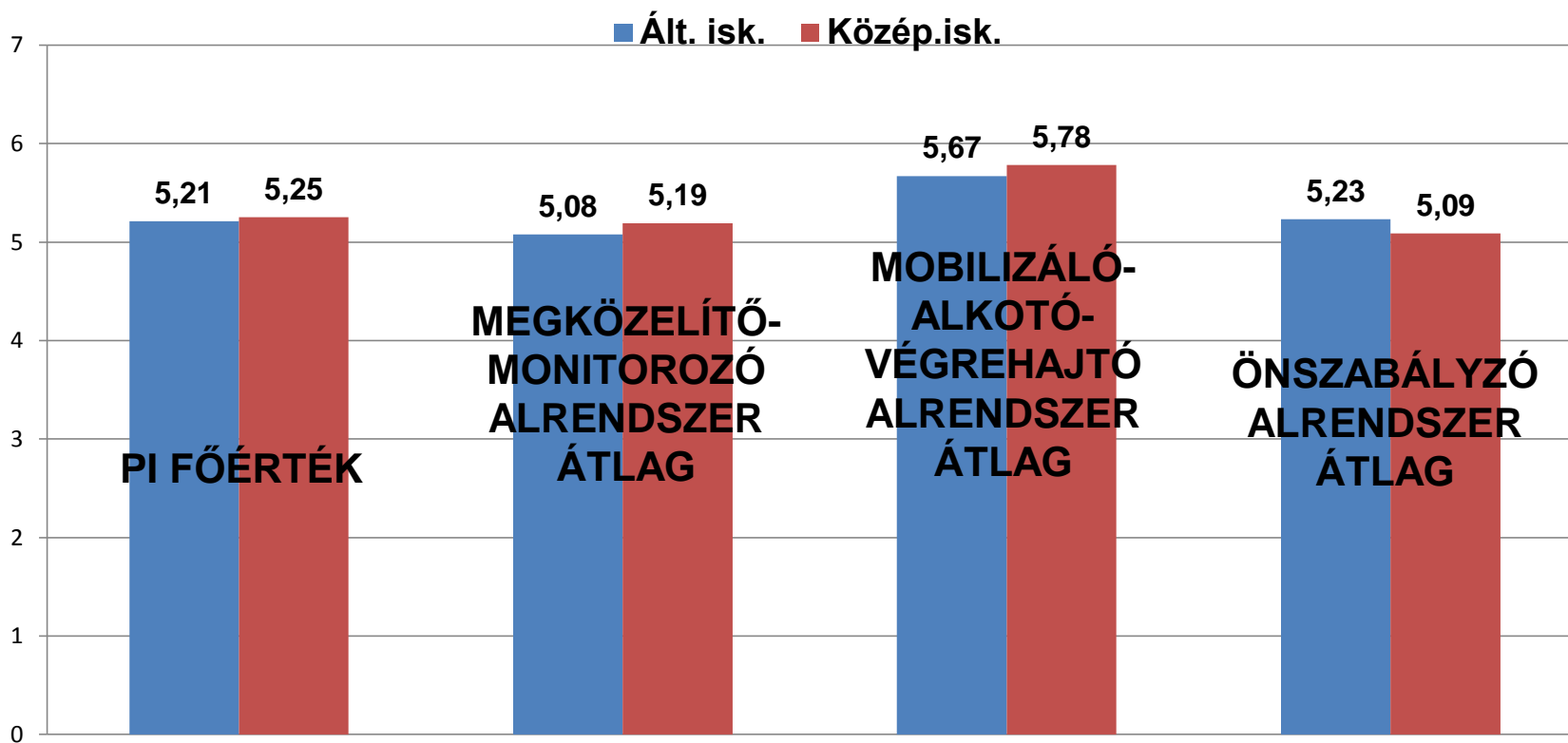
A minta összetétele és elemszámai az ISKOLATÍPUSOK szerinti bontásban

CSOPORT	N
Szakiskolások	100
Szakközépiskolások	186
Gimnáziumba járók	120
Művészeti középiskolások	34
Összesen	440

Megjegyzés: mindkét táblázatban sárga színnel a kontrolcsoportokat jelöltem

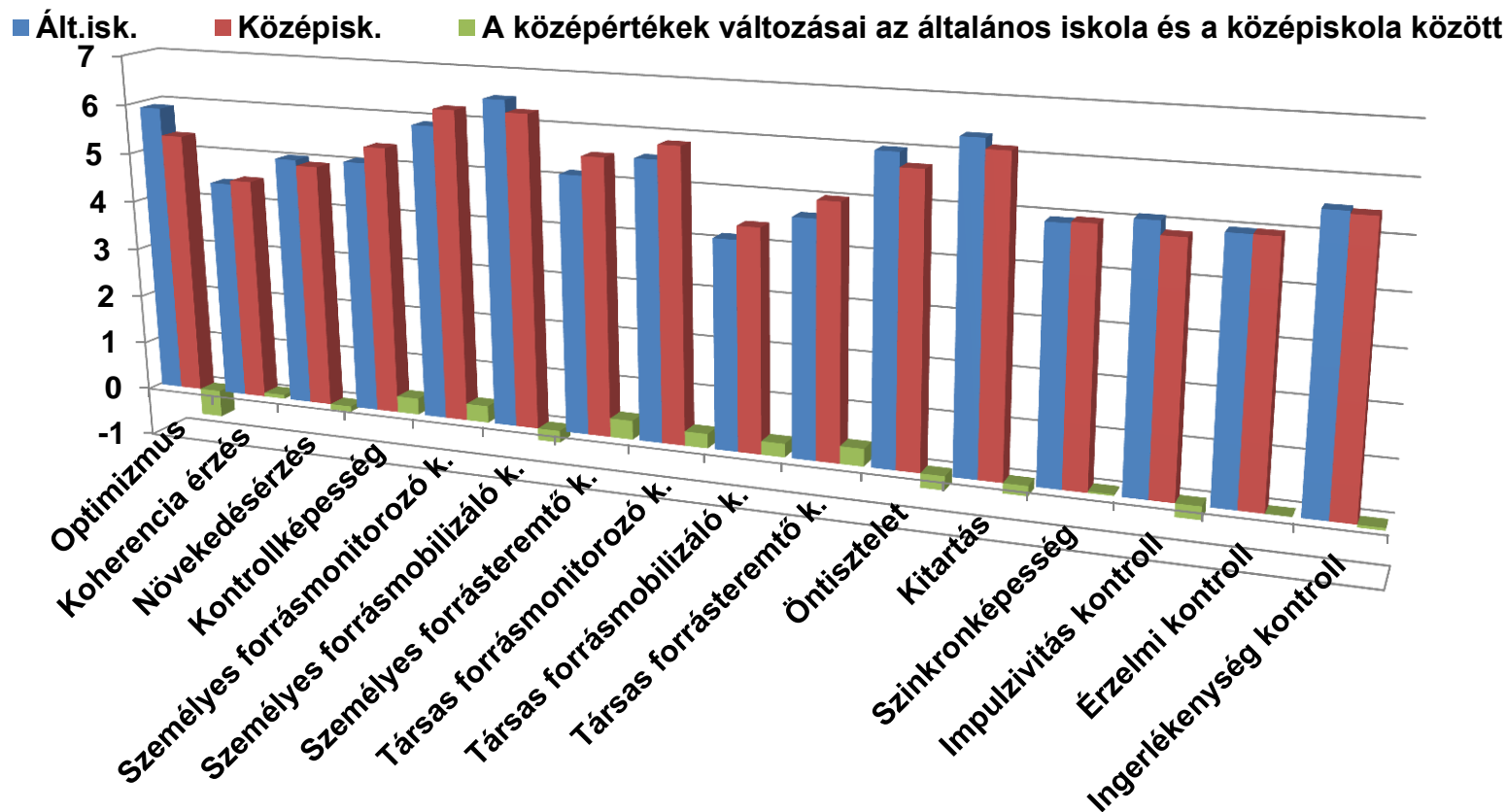
AZ EREDMÉNYEK

A PI főértékeinek és alrendszerének átlagértékei az ISKOLAFOKOZATOKON

AZ EREDMÉNYEK

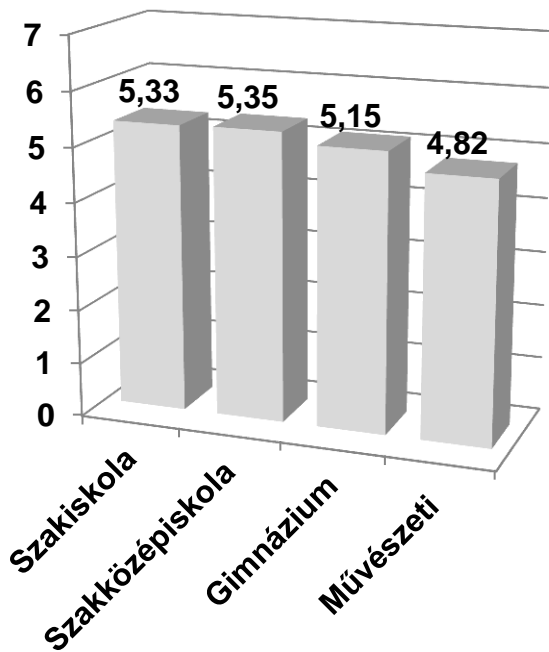
A PI faktoreredményei az ISKOLAFOKOZATOKON

AZ EREDMÉNYEK

A PI főátlagok az ISKOLATÍPUSOKBAN

PI ÁTLAG

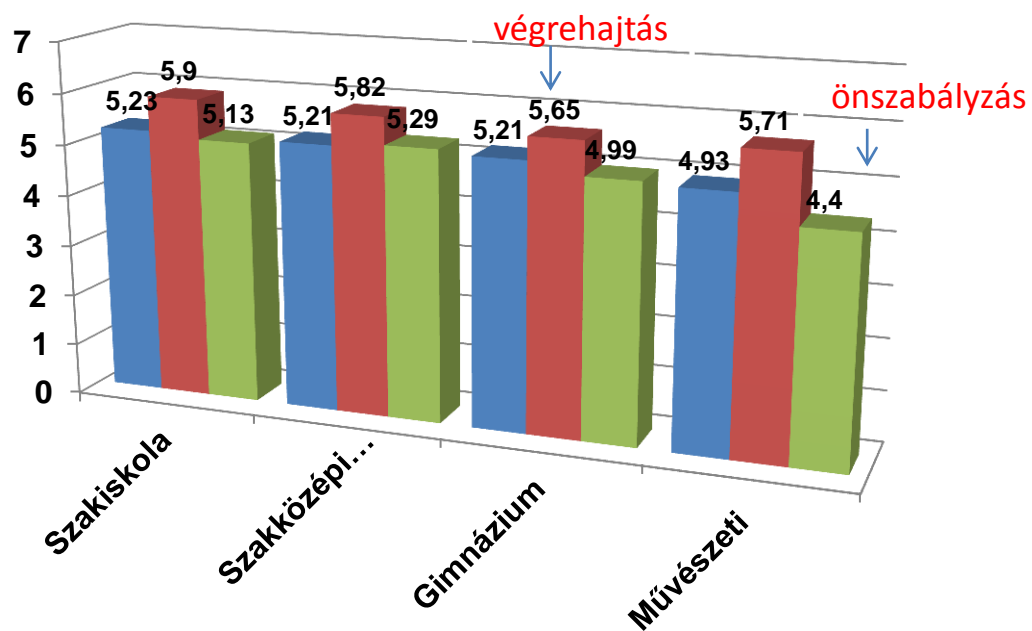

A PI alrendszerek átlagai az ISKOLATÍPUSOKBAN

■ MEGKÖZELÍTŐ-MONITOROZÓ ALR.

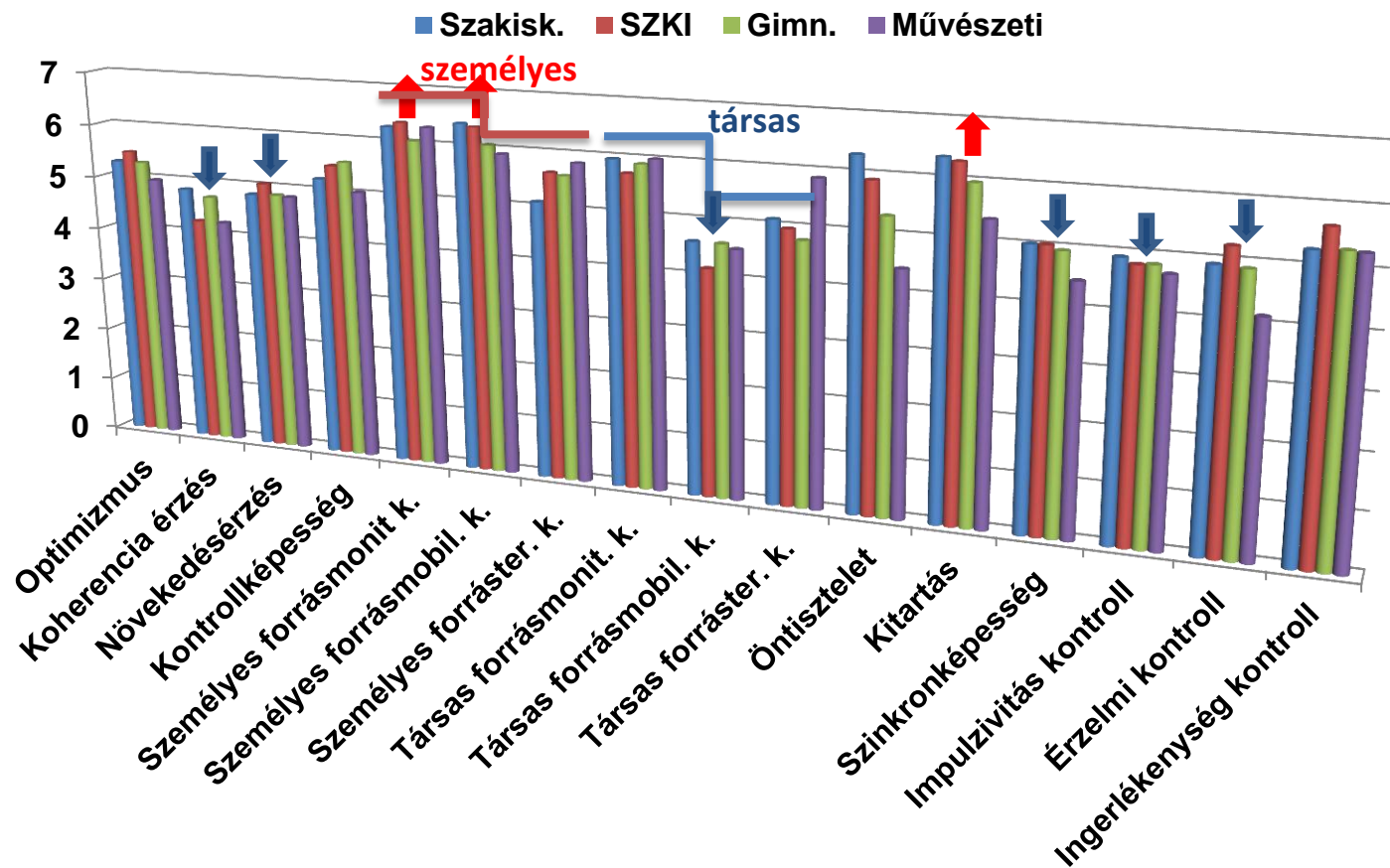
■ MOBILIZÁLÓ-VÉGREHAJTÓ ALR.

■ ÖNSZABÁLYZÓ ALR.

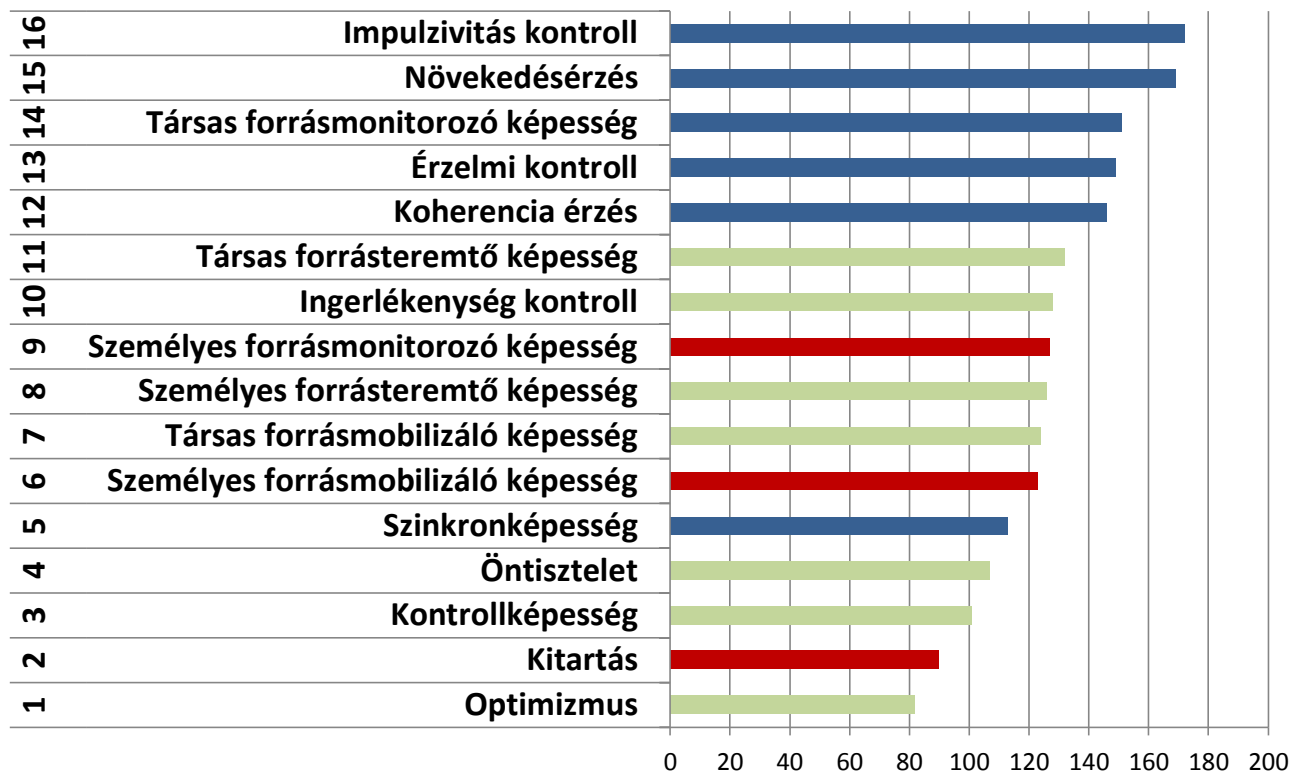
AZ EREDMÉNYEK

A PI faktoreredményeik az ISKOLATÍPUSOKBAN

AZ EREDMÉNYEK

A PI faktorok fontosságának rangsora a tanár véleménye alapján
(A faktorok nevei melletti sorszámok mutatják a tanárok fontossági véleményét!)

Csak hat faktor esetében van egybeesés a tanárok fontosságról alkotott véleményei és a tanulók eredményei között:

- ❑ **Egy** vonatkozik a **fontos** és **eredményes faktorra** (Kitartás).
- ❑ **Öt** vonatkozik a **nem fontos, nem eredményes faktorra** (Impulzivitás kontroll, Növekedésérzés, Társas forrásmonitorozó képesség, Érzelmi kontroll, Koherencia érzés).

AZ EREDMÉNYEK

A PI faktorok fontosságának rangsora a tanár véleménye alapján
(A 3 első helyezés pirossal, a 3 utolsó helyezés kékkel van jelölve.)

PI megküzdési képességek	15 tanári vélemény a PI faktorainak sorrendjéről														
Optimizmus	1	1	15	1	1	1	10	8	2	11	6	6	14	2	3
Koherencia érzés	6	8	8	15	16	3	16	6	3	15	14	13	4	15	2
Növekedésérzés	8	10	12	14	13	16	8	14	6	16	4	1	11	4	10
Kontrollképesség	7	4	11	2	3	5	13	15	5	1	5	5	16	11	1
Személyes forrásmonitorozó k.	3	15	6	12	9	13	12	10	8	5	8	7	3	3	14
Személyes forrásmobilizáló k.	4	14	5	5	10	11	11	11	9	4	9	8	8	10	4
Személyes forrásteremtő k.	16	13	3	6	8	9	15	4	7	3	10	12	7	7	7
Társas forrásmonitorozó k.	14	16	1	13	14	14	2	12	16	8	16	10	6	9	5
Társas forrásmobilizáló k.	11	11	4	7	7	12	4	13	12	7	12	3	5	8	6
Társas forrásteremtő k.	15	12	2	8	5	10	3	16	13	6	15	11	10	14	15
Öntisztelet	13	3	14	9	4	2	5	3	4	12	1	9	2	6	8
Kitartás	2	2	16	11	2	15	1	1	1	9	7	2	9	1	13
Szinkronképesség	10	9	9	4	12	6	14	2	10	2	11	4	12	12	12
Impulzivitás kontroll	9	7	10	16	15	7	6	9	14	14	13	15	1	5	9
Érzelmi kontroll	12	6	13	10	6	8	9	5	15	10	3	16	15	16	16
Ingerlékenység kontroll	5	5	7	3	11	4	7	7	11	13	2	14	13	13	11

A CSOPORTPROFIL KIALAKÍTÁSA

A CSOPORTPROFIL KIALAKÍTÁSA A PI FAKTORAIBAN

kategóriák	pontérték
nagyon alacsony	0-34
alacsony	35-44
átlagos	45-54
magas	55-65
nagyon magas	65 fölött

A FAKTOREREDMÉNYEK ÖSSZEHASONLÍTÁSA AZ ISKOLATÍPUSOKBAN

CSOPORTPROFILOK

SZAKISKOLA	T pont	nagyon alacsony	alacsony	átlagos	magas	nagyon magas
Optimizmus	53					
Koherencia érzés	48					
Növekedésérzés	48					
Kontrollképesség	52					
Személyes forrásmonitorozó képesség	63	átlagos magas		69%		
Társas forrásmonitorozó képesség	60	magas		31%		
Személyes forrásmobilizáló képesség	64	Egyirányú, alacsony				
Társas forrásmobilizáló képesség	51	elvárással kell				
Személyes forrásteremtő képesség	46	megküzdniük				
Társas forrásteremtő képesség	51					
Öntisztelet	63					
Kitartás	64					
Szinkronképesség	50					
Impulzivitás kontroll	49					
Érzelmi kontroll	49					
Ingerlékenység kontroll	53					

GIMNÁZIUM	T pont	nagyon alacsony	alacsony	átlagos	magas	nagyon magas
Optimizmus	53					
Koherencia érzés	47					
Növekedésérzés	49					
Kontrollképesség	56					
Személyes forrásmonitorozó képesség	61	Átlagos magas		62%		
Társas forrásmonitorozó képesség	59	magas		38%		
Személyes forrásmobilizáló képesség	61	Egyirányú, magas				
Társas forrásmobilizáló képesség	56	elvárással kell				
Személyes forrásteremtő képesség	46	megküzdniük				
Társas forrásteremtő képesség	48					
Öntisztelet	53					
Kitartás	60					
Szinkronképesség	50					
Impulzivitás kontroll	49					
Érzelmi kontroll	49					
Ingerlékenység kontroll	53					

SZAKKÖZÉPISKOLA	T pont	nagyon alacsony	alacsony	átlagos	magas	nagyon magas
Optimizmus	55					
Koherencia érzés	43					
Növekedésérzés	51	alacsony		13%		
Kontrollképesség	55	átlagos magas		31%		
Személyes forrásmonitorozó képesség	64	magas		56%		
Társas forrásmonitorozó képesség	57	Kettős				
Személyes forrásmobilizáló képesség	64	elvárással kell				
Társas forrásmobilizáló képesség	57	megküzdniük				
Személyes forrásteremtő képesség	42					
Társas forrásteremtő képesség	50					
Öntisztelet	59					
Kitartás	63					
Szinkronképesség	50					
Impulzivitás kontroll	48					
Érzelmi kontroll	53					
Ingerlékenység kontroll	57					

MŰVÉSZETI ISKOLA	T pont	nagyon alacsony	alacsony	átlagos	magas	nagyon magas
Optimizmus	50					
Koherencia érzés	43					
Növekedésérzés	48	alacsony		13%		
Kontrollképesség	50	átlagos magas		56%		
Személyes forrásmonitorozó képesség	63	magas		31%		
Társas forrásmonitorozó képesség	60	Kettős				
Személyes forrásmobilizáló képesség	59	elvárással kell				
Társas forrásmobilizáló képesség	59	megküzdniük				
Személyes forrásteremtő képesség	45					
Társas forrásteremtő képesség	59					
Öntisztelet	44					
Kitartás	54					
Szinkronképesség	45					
Impulzivitás kontroll	47					
Érzelmi kontroll	42					
Ingerlékenység kontroll	53					

A HIPOTÉZISEK MEGVÁLASZOLÁSA

Van-e különbség az ISKOLAFOKOZATOKON a tanulók csoportjai között a PI főértékének, alrendszerének és faktorainak eredményeiben?

Válasz

Az iskolafokokon:

- a PI főértékben **NINCS** szignifikáns különbség a csoportok között,
- az alrendszer-értékekben **MINIMÁLIS** különbségek vannak a csoportok között:
 - ❑ a Megközelítő-monitorozó és a Mobilizáló-alkotó-végrehajtó alrendszerek értékei a középiskolában kicsit jobbak,
 - ❑ az Önszabályzó alrendszer értéke kicsit gyengébbek.
- Nem mutatható ki egyértelműen, hogy az életkorral minden faktorában fejlődik a pszichológiai immunitás (egyes faktorokban **fejlődés**, másokban **visszaesés** vagy **stagnálás** látható az életkor haladtával).

A HIPOTÉZISEK MEGVÁLASZOLÁSA

Van-e jellemző különbség az ISKOLATÍPUSOK szerinti csoportokban a PI főértékének, alrendszerének és faktorainak eredményeiben?

Válasz

Az iskolatípusok szerinti csoportokban:

- ***a PI főértékeiben és alrendszer értékeiben **NINCS** szignifikáns különbség,***
- ***a faktorértékekben **VAN** különbség a csoportok között: ezek mentén rajzolódnak ki a csoportprofilok.***

Vannak-e a SZAKKÉPZŐ ISKOLÁKRA JELLEMZŐ PI-PROFILOK, amelyek megismerése alkalmas a szakképzés fejlesztésére?

Válasz

VANNAK jellemző szakképzési PI-profilok!

Ezek részletes elemzése segíti a fejlesztési területek megállapítását (de faktorszinten ebben az előadásomban ezt nem részletezem).

AZ EREMÉNYEKBŐL KÖVETKEZŐ KONKLÚZIÓ

- Azok a faktorértékek amelyek jellemzően alacsonyak vagy magasak minden csoportban az életkori (generációs) sajátosságokat mutatják.
- A szakképzés fejlesztésének kívánatos irányát azok az alrendszerek, ill. faktorok mutatják, ahol alacsony, vagy az általános iskolához képest visszaeső eredmények vannak.
- A terhelés a szakképzés egyes iskolatípusaiban magas és nem egyenletes. Ezekben az iskolatípusokban a tanulók nem tudnak egyértelműen megküzdenni céljaikért.
- A SZAKKÉPZÉSBEN A PEDAGÓGIAI MUNKÁBAN FELÉRTÉKELŐDIK A NEVELÉS! A legfontosabb a tanulók reális célkitűzéseinek és önismeretének a támogatása.
- A PSZICHOLÓGIAI IMMUNITÁS FAKTORAINAK FEJLESZTÉSE MINDEN TANÁR FELADATA.
- A TANÁROK NEM PREFERÁLNAK MINDEN PSZICHOLÓGIAI IMMUNITÁS-FAKTORT EGYFORMÁN, ill. A TANÁRI PI ELKÉPZELÉSEK ÉS A TANULÓI PI KÉPESSÉGEK NEM IS ESNEK EGYBE (amit a tanárok nem tartanak fontosnak annak fejlesztésére nem is helyeznek hangsúlyt).
- Az indokolatlan pszichés terheléseket csökkenteni kell, helyettük eredményesebb, a tanulói tulajdonságok pontosabb megismerésére alapozott nevelési és oktatási módszereket kell bevezetni.

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

A célokkal kapcsolatos fejlesztési javaslat:

- *A tanulók fogalmazzák meg a tanulásukkal / teljesítményeikkel kapcsolatos közép és hosszú távú céljaikat!*
- *Minden tanórán fogalmazzanak meg egyéni rövidtávú tanulási célokat. Céljaikat vessék össze: reflektálják, korrigálják!*
- *Fogalmazzanak meg csoportcélokat is!*
- *Állapítsák meg a céljaik elérését szolgáló tevékenységeket, kritériumokat és a nyomon követés, önértékelés formáit.*
- *Céljaik megvalósulását vessék folyamatos vizsgálat alá.*
- ***Új értékelési forma a saját kritériumokra alapozott önértékelés.***

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

A Megközelítő-monitorozó alrendszer fejlesztésével kapcsolatos javaslat:

- **Bemutató típusú egyéni „mini portfólió” készítése:** tartalmazza a tanulási célokat, terveket, nézeteket, reflexiókat, teljesítménydokumentumokat, önértékeléseket.
- **Közös napló vagy „csoportportfólió” is készíthető.**

Az Önszabályzó alrendszer fejlesztésével kapcsolatos javaslat:

- **Közös tevékenységek, projektek, kooperatív módszerek során a tanulók ne csak a feladatot oldják meg közösen a tanulók, hanem fogalmazzák meg:**
 - a munkamegosztásukat,**
 - a munkatapasztalataikat,**
 - az érzéseiket, reflexióikat és**
 - az egyéni / csoportos értékeléseiket is.**

FEJLESZTÉSI JAVASLATOK

A társas képességek gyengébbek, mint a személyes képességek (főleg a társas forrásmobilizálás gyenge).

A komplex problémamegoldó tanulás *FORRÁSMONITOROZÓ, FORRÁSMOBILIZÁLÓ* és *FORRÁSTEREMTŐ* képességet együtt fejleszti.

➤ **Össze kell hangolni:**

- célt / tartalmat
- érzést / gondolkodást / tevékenységet / viselkedést / eredményt
- a probléma előzményeit / a megoldás következményeit

➤ **A problémamegoldó tanulás társas formái:**

- az élménypedagógia,
- a drámapedagógia,
- a tanulói kutatások,
- a közös alkotások.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE